

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 19.

V Ljubljani, 1. oktobra 1889. l.

XXIX. leto.

Občni zbor „Národne Šole“.

Po zborovanji „vdovskega društva“ zborovalo je društvo „Národne Šole“.

Predsednik ogovori zbrane tako-le:

Slavni zbor!

„Zahvaljeva je se za prijazno udeležbo pri današnjem zborovanji, Vas, častita gospoda, pristrčno pozdravljam in konstatujem v smislu § 10. društvenih pravil, da smo sklepčni.

Vaša navzočnost je jasen dokaz, da je nam vsem pri srcu povzdiga slovenskega šolstva.

Poleg duhovniškega stanú ne deluje noben stan tako obsežno, tako važno, tako plemenito, kakor učiteljski; zato je treba, da so v učiteljevi osobi združena vsakovrstna blaga čutila, ki mu pomagajo izpolnovati dolžnosti težavnega poklica pri odgoji mladine.

In ta žlahtna čustva — mislim — da nam vsem polnijo srce ter so in morajo biti bistvena svojstva našega značaja.

V dobrem značaji morajo se dosledno spajati človeške kreposti, in ker mora učitelj vzgledno značajan biti, ni čuda, da vzgojeslovje toliko plemenitosti od nas zahteva.

Izmed lepih potez učiteljevega značaja je zlasti požrtvovalnost ona, ki se mnogokrat v učiteljskih zborovanjih prav častno skazuje.

In ta priznanja vredni pojav požrtvovalnosti je spodbuden in dobrodejen posebno odboru „Národne Šole“, ki se po skromnih svojih močeh radovoljno trudi, pospešiti národno izomiko na podlagi domačega šolstva.

Ne da bi se odbor ošabno ponašal z zaslugami pri razvoji ljudskega šolstva, vender sme z dobro vestjo reči, da je požrtvovalno deloval za 17letne dôbe društvenega obstanda v Ljubljani.

Po gaslu našega presvitlega cesarja „z združenimi močmi“ storilo se je mnogo dobrega, zlasti učeči se mladini, ki je dobivala na roke raznih učil iz društvene zaloge.

K vsemu temu pa je zopet pripomogla požrtvovalnost društvenikov, ki so pošiljali „Národni Šoli“ svoje doneske.

Istotako požrtvovalni so bili dobrotniki, pokladajoč svoje darove na žrtvenik prosvete in omike.

Največji dokaz požrtvovanja pa so zdatne podpore visokega deželnega zbora, veleslavnega mestnega svetovalstva v Ljubljani in slavne kranjske hranilnice.

Hvaležno moramo omeniti tudi darov drugih korporacij, recimo: „kmetijske posojilnice Ljubljanske okolice“, literarnega řečnickega spoleka „Slavija“, „Česko-slovinskega spoleka“ v Pragi in „Maticе Slovenske“. — Vsem tem blagim dobrotnikom in prijateljem „Národne Šole“ bodi na tem mestu izrečena prísrčna zahvala in slava!

Darežljivost šolskih prijateljev in podpirateljev pa ima svoj plemeniti izvor v zgovovini, razvoju in napredku našega šolstva, ki je v najtesnejši zvezi z blagotvorno vlado našega najmilostljivejšega vladarja, njegovega Veličanstva Franca Jožefa I.

Njega očetovski skrbi imamo se zahvaliti, da sta veda in omika postali občna last vseh pod Njegovo slavno krono združenih národov.

On nam je dal nove šolske zakone, a tudi po Svoji brezmejni dobrotljivosti materijalnih sredstev, ki od časa šolskega preropenja do danes štejejo izvestno ogromne vsote, da se zakoni tem lažje izvajajo.

Tako je presvetlega cesarja požrtvovalnost dobrodejno vplivala, da se je blagi namen, izražen v šolskih zakonih, kolikor možno dosegel, in reči smemo: „Šolstvo je tekom zadnjih 20 let mogočno napredovalo“.

Cesarjeva požrtvovalnost pa je rodila požrtvovalnost v národu, in na tejsloní našega podpornega društva, naše „Národne Šole“ preteklost, sedanost in bodočnost.

Kaj je torej primernejše, kot z navdušenjem vzklikniti: Slava najvišji požrtvovalnosti Njega Veličanstva!

Slava vztrajni požrtvovalnosti našega národa!“

(Dalje prih.)

Domača vzgoja.

Píše **Jakob Dimnik.**

(Dalje.)

Mi trije smo potem vstali in se poslovili, ker taka vzgoja se nam je gnjusila.

Čez leto prišel je deček k svoji teti, da bi tamkaj hodil v latinsko šolo. Mati njegova pa mu je dala s saboj mnogo zavitkov z markami in njenim naslovom, da bi ji prav velikokrat poročal, kako se mu godí pri teti.

Čez nekoliko tednov so sorodniki užé dečka izpodili iz hiše, kjer je imel brezplačno hrano, stanovanje in postrežbo. Njegov stric in teta sta zaradi njega užila v tem kratkem času mnogo žalosti in jeze. Na noben način bi ga ne vzela zopet nazaj, tudi če bi se materi njegovi za vselej zamerila. Deček pisaril je skoraj vsak dan domov, da mora stradati in da hrana ni užitna, če prav je imel prav dobro jed in vsega v obilosti. Ker so bili ti sorodniki brez otrok, vzeli so k sebi potem nekega unuka, kateri je bil prav srečen pri njih, zato ker je bil dobro vzgojen. Naša zaslepljena in nespametna žena spravila je potem svojega sina v neko drugo hišo, kjer je moral oče zanj precej plačevati; mati mu je pa pošiljala na skrivnem denar za sladkarije. Nečemo dalje sledovati tega slučaja, gotovo pa lahko trdimo, da konec tega dečka ne bode dober.

Če postane otrok sladkosneden, ga je prav težko odvaditi te napake. Najložje ga pa vender odvadimo, če mu zapiramo vse sladkarije, kakor pred tatom in mu ne dajemo nič nepotrebne denarja. Ta sladkosnednost ga osramoti in polagoma tudi prepriča, da lahko vsejedno prav zadovoljno živí, čeprav svojih strasti ne nasiti. Če dobí sladkosnedenec slučajno od svojih sorodnikov ali kje drugod sladkarije, mu jih moramo vzeti in mu jih le tû pa tam prav po malem dajati; čutiti mora namreč, da ne sme samostojno

ravnati, kakor bi želel, ampak da ga moramo čuvati, kakor prav majhnega otroka. Napačno bi pa bilo, ako bi sladkosnedca za kazen prikrajševali v drugih jedilih, ker vsled tega bi se mu poželjivost po okusnejših jedeh še povejšala. Ravnati moramo ž njim prav tako, kakor z bolnikom. Z zadostno in dobro hrano se sladkosnednost polagoma pomiri, posebno če jo uživa otrok vedno ob določenem času. Lačen otrok ne zahteva sladkarij, ampak hrepení vedno po tečni hrani. Taka umetna in prisiljena zdržljivost pa sladkosnedca vendar še ne popravi popolnoma; zato mu moramo polagoma tudi vedno več zaupati; dobrih jedil in sladkarij mu ne smemo dalje zapirati; pokazati mu pa moramo, da strogo pazimo nanj in ako bi se zopet pregrešil, naj dobí prav občutljivo kazen. Pred vsem pa mu morajo stariši in vsi drugi v hiši biti v najlepši vzgled zdržljivosti in zmernosti.

V mnogih družinah imajo navado, da stariši otrokom dajejo denar. Ako stariši otrokom dajejo denar in jih zraven učé, da so otroci varični in da denar cenijo, je pa še koristno. Drugače pa je, če dobí otrok pri vsaki priliki denar od starišev in ga sme zapraviti, kakor hoče, ne da bi ga vprašali, kako ga je porabil; v takih slučajih je denar glavni vir navade do poželjivosti. V nekaterih hišah dajo svojim otrokom denar ob gotovih prilikah, n. pr. ob materinem in očetovem godu i. t. d., potem pa ne vprašajo, kam so denar djali. S tem otroka kar naravnost zapeljujejo k poželjivosti. Zopet v drugih družinah dobivajo otroci denar, če so bili pridni domá ali v šoli i. t. d. To tudi ni prav. Otrok, če je priden, nikomur drugemu ne koristi, kakor sam sebi. Za lepo obnašanje tudi ne sme otrok dobivati plačila v denarji, saj to je njegova dolžnost. Koristno in vsega priporočila vredno je pa, če dobé otroci denar za dela, koja izvršé domá. Stariši nam bodo znabiti oporekali, češ, saj otroci morajo starišem tudi brezplačno pomagati. Postavimo se tù prav na praktično stališče! Denar morajo naši otroci v roke dobiti, da se učé spoznati njegovo vrednost in da ga znajo potem tudi pametno rabiti, to je zelo potrebno, če hočemo, da ga bodo znali ceniti, kar premnogi odrasli ne razumejo.

Navedli smo tri načine, kako otroci dobivajo denar in sicer: 1. Za sladkarije; 2. za pridnost in lepo obnašanje in 3. za dovršena majhna dela. Iz pedagogičnih razlogov je zadnji način najbolji, in je tudi prav dobro vzgojevalno sredstvo. Saj v življenji dobivamo tudi plačilo za delo, če smo je dobro izvršili; vsaj tako bi moralo biti. Deček čuti se ponosnega, če vidi, da je užé koristen človeštvu in si zna služiti denar. Vzemimo n. pr. slučaj, da mora deček kaj oskrbovati v očetovej sobi; če redno svoj posel opravlja, navadi se na red in vrhu tega dobí še plačilo za to; če ga pa zanemarja, mu moramo pa prikrajšati ali pa popolnoma odtegniti plačilo. Nasprotno naj pa dobí vrhu svojega navadnega plačila še kako plačilo. Zaradi tega pa ne sme nikdar svojih drugih dolžnosti zanemarjati. Pametno in prav je tudi, če ukažemo otroku, da svoje čevlje snaži in mu damo zato malo plačilo. Sevéda mnogi stariši nam bodo tù oporekali, češ: „moj otrok naj bi si sam čevlje snažil, čemu imamo pa posle?“ Ali pa: „kaj ima neki snaženje čevljev z vzgojo opraviti?“ Takim starišem odgovarjamo, da v vzgoji otrok ni nič malovažnega in v zadevah, koje se nam zdé prav malo vredne, tičé važni vzgojevalni vzroki. Deček spozná s tem, če si mora sam svoje čevlje snažiti, s kakim trudom si morajo nekateri ljudje vsakdanji kruh služiti, zraven se pa naučí uboge ljudi bolj spoštovati in privadi se tudi teh par krajcarjev, koje zasluži, bolj ceniti, zato ker si jih ni prav lahko, znabiti še celó v potu svojega obraza zaslužil. Tak deček ne bode potem sluginje brez potrebe nadlegoval in po cesti tudi ne bode navlašč hodil po lužah in blatu, kakor drugi dečki, kojim sluginja čevlje snaži.

(Dalje prih.)

Svitoslav i Danica.

XXXV. 1882. Nadbiskup Stadler. Sarajevo. „Stolica slavna Verhbosanska — Bodi Ti nade zvezda jasna, — Bodi Ti sreča večna, časna! — To čestita „Danica“ Ljubljanska (str. 24).“

Černo serce in huda vést.

(184).

O ti dečko, mladi dečko!
Ti se mračno v tla oziraš, —
Ti v oko mi ne pogledaš:
Kaj si činil hudega?
Jesi li ubil očeta?
Jesi ubil li mamó drago? . .
Dečko ni ubil očeta,
Ni ubil si mame drage;
Dečko ubil je dušo svojo!

Prošnja malih do sv. Alojzija.

(str. 239 v 5 kit.)

1. Otročiči povzdignimo Kviško mlade serčica, Prav goreče počastimo Svetega Alojzija. On v naj lepšem je slovesu, Bil že angelj je v telesu, On, naš ljubi zavetnik, Je med angeljci svetnik.	2. O ti varh naš ljubi, zvesti! Sprosi nam svetosti dar, Naj na zdanjih dni nam cesti Večni blagor bode mar. Sprosi nam modrosti prave, Sprosi umnosti nam zdrave, Naj ne zmaga nas napuh, Ne popači svetni duh! . .
--	---

S—v.

Po željah dobrega prijatla smo navadno pesem za novo mašo tako vravnali, da se lahko poje tudi za zlato mašo, v 4 odstavkih: „Zlatomašnik, bod' pozdravljen! — Od Boga si bil izbran, — Za duhovnika postavljen, — Za pastirja nam bil dan itd. (str. 236). — Godovnjakom: Frančiškom, Francem, Francetom, Franjom, Franom sprosi blagor, srečo vsako: Sveti Frančišk Asisi, — Srečo vso — si, si!

Mnogim gg. Matevžem za god.

(304).

Rad na dom prinesel bi vam srečo,
Vsih dobrót in blagrov polno vrečo,
Bi izustil sladke vse vošila;
Zaderžuje pa okoljšin sila,
In peruti nimam kakor tica:
Toraj naj opravi to Danica,
In dopolni, kar še manjka kej,
Sveti naš evangelist Matej!

Pregovor poslovenjen.

(str. 320).

Ko umerje lakomněž,
On ves imetek svoj
Pustí na razmetěž;
Ko umerje poštenjak,
Si premoženje vsak
Tje pošlje pred seboj.

Srečni.

(str. 327).

1. Na Jutrovem je živel knez;
Nikdar vesel ni bil zares:
Serce bolnó, in duh bolán, —
Zdravila iskal je zamán.	2. Al enkrat je imel sanjé:
Prečuden šum z višave gré;
Govoril mu je šum na glas:
„Ozdravim še te slednji čas.	3. Če kdo je kje na svetu živ,
Ki v vsem bi zadovoljen bil;
Pohiti, čevlje mu sezuj,
In vanje sam se ti obuj!
4. Verjemi, pokoj boš prejél,
Ves srečen bodeš in vesel,
Da tacega ni vidil svet,
In vidil ga ne bode spet.“	5. Zdaj sele šilja dan in noč
Preiskat ljudstva hiš in koč;
Pa nihče najde se nikjer,
Ki bil bi srečen v enómér.	6. Le ko se seli vračajo
In čevljev sabo ne nesó:
Ob vodi dečko mlad sedí,
In sladko poje, žvergolfí.
7. To šlo mu živo je 'z sercá,
Ki tuge, bola ne pozná;
In misel zdaj obide vse:
„Ta deček zadovoljen je!“	8. Prav hitro se prepričajo,
Da z dečekom je res takó;
Pa vstreči knezu niso kos,
Ker srečni dečko bil je — bos.	

Sestavki v nevezani besedi so mu na pr.: Za prvi dan in za družih 364 dni novega leta (str. 2). Opomini k modrosti iz bukev Sirahovih (3—399). Mladim za budilo in vedrilo. Nizko — kviško. Kolik mož je postal Nacika! Svečnica, sveča, luč (25—33). Naj boljše zdravilo zoper nepokoršino pri izreji. Tri ss. gore: Mórija, Kalvarija, Vatikan (Govor v kat. družbi str. 87—106). Preklinjavski in bogoskrunski

jezik: „Nepremišljena nova èra ima napačno šego, da o saboto-večerih napravlja veselice, naméri se, da tudi še celó v 40danskem postu pleše, v nedeljo dopoldne pa smerčí, namesto k maši iti!! Celó turčin in divji zamurec v Sudanu nekako spoštuje katoliške šege; keršeni liberalec pa v obliči vernikov vse, kar je svetega, pod noge verže in popleše! Kje je spodobnost, olika, premišljenost (str. 100)?! — Starši, imejte otroke pred očmi! Božji grob (122—131). Vpliv današnjih komedij in kazališ na èloveško serce. Bedaki nove šege. Umetnost: srečen po smerti biti. Novomašnik v 69. letu (242)! Zmota studi, resnico ljubi! Kako jo je rudečkar skupil (269)! Ali ti hodiš k pridigi (275)? Če je dobro h krivovercem iti služiti (282)? Izlamsko-turška moč in l. 1882 (283). Angelj varh pa le čuje. Posvečevanje dni Gospodovih in telesno zdravje. Začetek šol in izreja. Naša prijazna in tolažljiva zveza z ranjicami (354). Sv. Elizabeta. Zima prikima — tičke spodí. Kako sladka je resnica? Èlovek obrača, Bog oberne itd.

Posebne važnosti so odslej poročila iz študentovske kuhinje. Tako ima na pr. str. 232: Iz programa dijaške kuhinje, kjer pripoveduje, koliko jih je bilo podpiranih, koliko je v šoli izvrstnih, koliko piškavcev! Na boben pa nismo prišli, hvala Bogú in prijatlom naše mladine! Ako nam počitnice prinesó kaj dobre zaloge, se bo dalo še dalje kuhati. Bog daj! — str. 259. Pogled v dijaško kuhinjo kaže spet, koliko je bilo odličnih, koliko okljukanih; iz katerih šol in krajev; da stroškov več nego 1040 gld. na leto; največ dala tako imenovana mervta roka; naposled tri prošnje: 1. Naj bi zraven mervte tudi živa roka se jela bolj ozirati na ubožne študente. 2. Naj bi zdaj o počitnicah toliko pomočkov prišlo, da bi financ-minister s korajžo mogel delo pričeti. 3. Naj bi čast. gg. duhovni pri tacih, ki pomoči prosijo, poterdili, da je zadevni mladeneč pomoči potreben in vreden. — V ta namen t. j. v prid študentovske kuhinje za prihodnje šolsko leto naj velja naj krajši pridiga (264). — Dijaška kuhinja se je o počitnicah veči del vétrala in sušila, kakor so vidili dragi čitatelji, piše Jeran (str. 280). Zdaj pa je že toliko suha, da bi se lahko vanjo kaj spravljalo, ter bi imeli pridni šolci, kadar s počitnic pridejo, ondi kaj za zobé dobivati. Lep čas na to misliti je med drugim takrat, kadar kdo pobotnico piše. Tudi bi Bogu prijetno delo in reklo bi se, prihodnjemu Sodniku posoditi, ko bi se te naprave spomnili, kadar poslednjo voljo vravnava. Nekteri napravljajo vstanove za študente; to je lepo; vender tisto dobí samo eden na leto — pa včasi še malo preveč, da ga potlej glava bolí ter po takem glavobolu mora včasi šolo celó na kol stakniti. Ako pa se oberne za študentovsko kuhinjo, je lahko precej po smerti pomagano 50terim, 70terim, ali še večemu številu na dan in skoz več mescev ali celo leto, pa nobenemu ne toliko, da bi ga glava bolela, ter bi šla šola na kol, mladeneč pa po svetu od „nemila do nedraga“, kakor pravi Hervat; in poslednje prevelike naenkratne dobrote so poslednjič: prazen želodec, serce brez Boga, preguljeni podplati, pa stergan rokav. Kaj pravite k temu, Vi prečastiti in mnogo skušeni gospodje zlatomašniki in drugi modri gospodje, ki mladini dobro hočete? Pri tem modrovanji bi bil skoraj pozabil povedati, da dan na dan hodijo šolci, njih očetje, matere gledat in opráševat, če se bo prihodnje šolsko leto kaj kuhalo v študentovski kuhinji. ali ne? So pa skoro vsi taki fantje. ki nimajo slame v glavi in smole v sercu; pri mnogih celó je zastavljeno grozdje in pšenični klas. „Bog daj srečo mu in blagostanje, — Kdor umeva kratko to pisanje!“ — — „Ker Daničino razumel sem pisanje: Skerbim za dijaške kuhinje blagostanje“ — odgovarja nekdo z 12 gl. str. 288, in na to se odmeva vredništvo: „Bistri duh in naglo umovanje, — Hvala vsa in častno Ti priznanje!“ — Iz dijaške kuhinje (str. 304) . . . To je res veliko število (nad 80) junakov zmed Nanosa in Kamnika, zmed Kuma in Triglava . . . Čast in ljubezen domovinska, in še bolj viši oziri zahtevajo, tej „mladi inteligenci“ malo kviško pomagati. To pa toliko več, kajti priporočevali so

jih skoro vsi stanovi . . , čez vse najbolj pa „gospa reva“ itd. — Spremembe v dijaški kuhinji (344) . . . Nekaj malo jih je dobilo potni list (pòs). kajti ne kažejo pravega duha za dijaško kuhinjo; nekteri so sami zibnili . . in (str. 400): Mesca listopada je dijaški minister imel za 100 mladenčev stroškov čez 150 gld. za hrano, k šolnini, obleki in obutvi, svečavi, k manjšim šolskim potrebam, kot priboljšek nekterim, ki druge učijo itd. Pomagajmo ubožnim naše dežele, da študirajo mladenči, kateri tega želé; gospodje profesorji naj bi pa tudi blagodušne se skazovali in ne bacnili mladenča za vselej v nesrečo, ako nima za vse tvarine doveršenih zmožnost in znanja. Svoje dni se je mečje delalo, pa vender svet še stoji in kateri so svoje dni morebiti več usmiljenja doživeli, kot ga zdaj sami skazujejo itd.“ —

Pratika kaže, da prva polovica leta 1882 h koncu gre. Prosimo itd. (str. 200). — Cerkveni časnik v katoliški deželi je tako potreben, kakor oko v glavi, zlasti dandanašnji, ko v vsakem kotu preži kak sovražen kušar zoper sv. Cerkev, če tudi je sam v katoliški cerkvi keršen. Kdor tedaj je le na pol še kristjan, se je nadjati, da je tudi prijatelj „Zgodnje Danice“, ki izhaja pod zavetjem nebeške „Danice“ že 35 let, in vdeležujejo se pri njenem pisanji in branji z veseljem Slovenci vsih stanov, kakor dobri bratje in sestre. Prav serčno toraj vabimo spoštovane rojake in rojakinje k obilnemu naročevanju na slovensko zvezdo Danico itd. (416).

Šmarnice naše visoke nebeške Kraljice, neomadežane Marije Device. Tretji letnik. Drugi zlepšani, nekoliko prenarejeni, sem ter tje obkrajšani in času primerjeni natis. Spisal L. Jeran. V Ljubljani 1882. Nat. in zal. Blaznik (Jezič. str. 40).

33. *Rože in koprive za šolo in dom.* I. zv. Na svitlo daje Svitoslav. V korist dijaški kuhinji. V Ljubljani 1882. 16. 31 str. (Danica str. 376).

F.

Pričujočega tečaja 45. list je na prvi strani tiskan ves rudeč, kar pojasnjuje vrednik sam na str. 367, da je postal z odlokom od 7. nov. 1882 kanonik pri stolni cerkvi, češ: „To novico so bili nekteri rudeči komunisti prezgodaj zvedili in zdajci so si prvo stran „Zg. Danice“ v posest vzeli in jo z rudečo tvarino napolnili zoper vednost vrednikovo, in tebi nič — meni nič podpisali so se za „Daničarje“. Pravooblastni „Daničar“ tega ne more na vest vzeti: sami naj gledajo! Ker so pa vender to rudečkarji pohlevnega plemena: bodi jim iz serca odpušeno, in podamo jim tudi še pohvalno pismo“. — S tem se vjema, kar priobčuje str. 376, češ: „Prihajajo mi dan na dan prav blagodušne in obilne čestitanja, neposrednje in po pošti, zlasti od preč. gg. duhovnov, v lastnem in v imenu občinstva. Take dobrote in pozornosti nisem vreden. Pa saj ne veljá toliko meni, kolikor „Danici“, ki jo je pisala in jo piše vsa Slovenija; na Slovence se toraj prelepe čestitanja povračujejo, živo versko čutilo našega naroda se s tem razodeva. Zato čestitam tudi jaz: Predobrotljivi Bog na prošnje nebeške „zgodnje Danice“ vse ginljive skazovanja z naj večimi časnimi in večnimi dobrotami neprenehoma plačuj in povračuj!“ — Oménjena „rudečkarska“ čestitka pa je taka-le:

Monsignoru prečastitemu gospodu

Svitoslavu Jeranu,

neutrudljivemu vredniku Zgodnje Danice, novoizvoljenemu kanoniku stolnice sv. Nikolaja v Ljubljani.

<p>1. V serčni radosti donijo vošila,
Čuje vsestranskih izraz se željá, —
Vernega naroda to so čutila:
Svitoslav! Tebi čestitka veljá.</p> | <p>2. Trikrat deset let in sedem Te kiti
Velečastiti duhovski že stan,
Danes pozdravlja Te zbor prečastiti
Korarski, ker si za uda mu zbran.</p> |
|--|--|

3. Svojih verstnikov si vedno bil dika,
Delal goreče si zmir za Bogá;
Naroda svojega sreča, olika
Bila Ti vroča je želja sercá.
5. Serce preblago ves svet Ti obsega;
Šel si učit celo Kamovi rod,
V raznih misjonih ljud grešnega zlega
Rešit si hitel v podporo povsod.
7. Lira je Tvoja premilo donela,
Ko si Mariji čast speval lepó;
Dokler slovenska se pesem bo pela,
Tvojih naš narod pozabil ne bo.
9. „Zgodnja Danica“ je Tvoja pregnala
Dokaj že teme duha in sercá,
Narodu našemu luč je vžigala
Prave prosvete, ki vera jo dá.
11. Tvojih zaslug vseh mogoče ni šteti,
V knjigi življenja zapisane so;
Kadar pa dan Ti plačila prisveti,
Vsaka Ti venec pokazala bo.
4. Božja ljubezen serce Ti je grela;
Da bi pridobil vse duše Bogú,
Niso strašila naj težja Te dela,
Če si le upal za večnost sadú.
6. Svoje zaklade odperla Modrica,
Pesništvo milo Ti dar je krasan,
Tujih jezikov Ti last je množica,
Razna narečja, ki je ima Slovan.
8. Šmarnice Tvoje glasno govorijo,
Kak si za slavo Marijino vnet,
Vnemo enako pa v sercih budijo
Vernih Slovencev obilo že let.
10. Vneti prijatelj si ljubi mladini:
Kak si očetovsko skerbel za njó,
Vedeli bodo domači še sini,
Ko boš počival že v grobu sladkó.
12. Živio Svitoslav! kličemo glasno,
Sreče obilo in vspeha povsod!
Onkraj v plačilo pa s krono prekrasno
Tebe pravični naj plača Gospod!

Daničarji.

Domoznanstvo kranjske vojvodine.

Spisal **Iv. Lapajne.**

(Dalje.)

Ljubljana se je v tej dobi zmiraj bolj razvijala. Razne pravice so jej dajali sponheimski vojvode, n. pr. vojvoda Bernard, ki je večkrat v Ljubljani bival. Ž njim se je naselilo več plemstva v Ljubljani. Mesto se je razširilo in nastal je novi trg (Turjaški trg zdaj). Že l. 1167. naselili so se Templarji in na njih mesto pozneje nemški red. Župnina sv. Petra je bila l. 1221. ustanovljena. Tudi je bilo že veliko Judov takrat v Ljubljani. Pečali so se s trgovino. Ko jim je l. 1213. sinagoga pogorela, sezidali so koj drugo in še krasnejšo. Starešinstvo mestno je užé kako zabavo prebivalstvu privoščilo, n. pr. dirko z ladjami po Ljubljani (1092), turnir (1143), borenje s pestmi kranjskih in trnovskih brodnikov (l. 1210.)

O drugih Kranjskih mestih izvemo le malo. Loka je imela še l. 1215. trden grad, pod katerim se je obrt razvijati mogla. Kamenik se l. 1205. imenuje trg (forum) vojvode Bertolda Isterskega. Radeče so bile last gospodov enakega imena. Plemičev se vedno več prikaže na pozorišči. Mej njimi nastanejo večkrat krvavi prepiri. N. pr. Ortenburški grofje razderó stari Turjaški grad. Brižinski škofje, precej preganjani, utrdé se na svojem gradu v Loki. L. 1217. podá se Engelbert II. z vojvodom Leopoldom Babenberškim v sv. deželo na križarsko vojsko.

L. 1135. je bil cistercijski samostan v Zatičini ustanovljen in l. 1221. ženski dominikanski v Velesovem. Templarji so se naselili v Postojini, Vipavi in Metliki.

Prve pridobitve Babenbergovcev na Kranjskem (1229—1246).

Užé s tem, da je Štajersko l. 1192. pripadlo k Avstriji, prišlo je nekoliko obsega (okoli Radeč) Kranske zemlje pod oblast Babenbergovcev. Leopold VI. Slavni storil pa je še le prvi korak, v katerem se je avstrijska vlada ustanovila na Kranjskem. Škof

brižinski je bil dobil na Dolenjskem okoli nekdanjega trga Gutenwörth (sedaj Hrvatski Brod) obširno posestvo po smrti Isterskega mejnega grofa Henrika iz rodovine Andechs, ki je brez otrok umrl. Ta posestva je škof l. 1229. Leopoldu Slavnemu prodal za 1650 mark, in je njegov naslednik Friderik II. Bojeviti, pomnožil jih je z novimi nakupi, s pogodbami in po ženitvi z Nežo, hčerjo vojvode Otona Meranskega in unukinjo prej omenjenega mejnega grofa. Ta posestva so bila tako obširna, da se je Friderik l. 1232. imenoval „gospod Kranjske“ (dominus Carniolae). Po zgodni smrti poslednjega Babenbergovca v boji zoper Madjare na Liti (1246) prišla so njegova Kranjska posestva zopet v last brižinskih škofov.

Vojvoda Ulrik gospod Kranjske (1229—1269.)

Po smrti Eppensteincev (1122.) vladali so Sponheimci kot vojvode Koroške tudi Kranjsko, ki je bilo del gorotanske marke. Od Sponheimcev naj omenimo najznamenitejša vojvodi: Bernarda (1202) in Ulrika (1256). Bernard je vpeljal prve frančiškane v Ljubljano (1233), ustanovil samostan cisterijencev v Kostanjevici (1234) in kartuzijancev na Bistri (1255). V tej dōbi se je naselil nemški red v Metliki in Črnomlji (1223) in v Ljubljani (1237).

Vojvoda Ulrik (1256—1269) je bival večkrat na Kranjskem; v Ljubljani je imel svoj grad (viridarium) „ober dem Thurm“, dandanešnji Tivoli. V teh časih je bilo precejšnje blagostanje na Kranjskem; pridelki so imeli kaj nizke cene.

Kronika Ljubljanskega mesta nam pripoveduje o takratnem veselem življenju, o zabavah, plesu, kopelih itd. Kranj, staro mesto v mejni grofiji, se je zopet oživel, in na vznožji Ljubelja nastal je trg (forum), katerega je vojvoda Ulrik l. 1261. podaril ratiškemu samostanu. Iz tega trga nastal je pozneje Tržič.

V tej dōbi se že imenujejo nekateri učenjaki možje v Ljubljani in po samostanih.

Pod vojvodi koroškimi prične se od l. 1261. naprej vrsta deželnih glavarjev in namestnikov (vicedomov) deželnih knezov. Prvi so bili sodniki in skrbeli za vojaštvo; dugi so oskrbovali vojvodske posesti in davke. Prvi deželni glavar Rudelin pl. Pirbaum je imel svojo stolico na Ljubljanskem gradu. Za gospodarski napredek so veliko storili brižinski škofje. V Loki je bilo veliko marljivih obrtnikov, le škoda, da je l. 1251. popolnoma pogorela. V Železnikih so začeli l. 1260. rudo kopati. Po milosti cesarjev in oglejskih patrijarhov dobili so lastno neodvisno sodstvo po svojih obširnih posestvih. Skoro toliko pravic je dobila Zatičina l. 1256. Višnja Gora se imenuje trg l. 1269. „Gutenwerde“ (Hrvatski Brod) užé l. 1251.

Boji s českim Otokarjem.

Po smrti koroškega vojvode Ulrika (1269) hotela sta imeti Koroško in Kranjsko Otokar II., kralj česki in Filip, brat Ulrikov. Nekateri mogotci so potegnili s Filipom; na Kranjskem deželni glavar, 2 grofa Turjaška in drugi. Na strani Otokarja, ki je bil v oporoki Ulrika za gospoda Koroške zaznamovan, stalo je tudi več Kranjskih plemičev in škof brižinski, Konrad. Filipu so prisegli nekateri zvesti podložniki, in on sam je napadel Otokarjeva posestva na Furlanskem. Mej tem je prišel Otokar (1270) sam v Ljubljano in mesto z naskokom vzel; posadka na gradu se mu je sama podala. Česki kralj je šel še v Kamenik in Kostanjevico, ki se mu sevéda nista mogla upirati; bil je tudi v Zatičini. V pridobljeni deželi postavil je novega deželnega glavarja in za pisarja magistra Henrika, župnika v Loki. Čez Gorenjsko in Belopeč šel je na Koroško.

Pod vlado Otokarjevo je dobila Ljubljana prvega mestnega sodnika Urbana Procela, Loka pa poleg sodnika tudi šolskega učitelja. Otokar je bil kralj česki, vojvoda av-

strijski, štajerski in koroški, mejni grof moravski, gospodar Kranjske in slovenske krajine (t. j. bila večinoma sedanja Dolenjska in deli spodnjega Štajerja), Oger (Eger) in Pordenone na Furlanskem. Njegova moč je segala skoro od baltiškega do jadranskega morja; junaški Otokar je imel namreč velik vpliv tudi na severu česke kraljevine, kajti vodil je dvakrat križarsko vojsko zoper paganske Pruse.

Kakor je bila po smrti zadnjega Babenbergovca na Štajerskem velika zmešnjava, tako se je tudi po smrti (1254.) zadnjega cesarja iz rodovine Hohenstaufenske na Nemškem godilo. Angleškega kraljeviča Riharda Kornwaldskega in španjskega vladarja Alfonza X., ki sta bila ob enem času od dveh strank za nemškega kralja izvoljena, imeli so samo za namalana kralja, ker sta bila tako rekoč le to, kar je podoba nasproti resničnemu predmetu.

V 29. dan septembra l. 1273. so vendar izvolili nemški knezi v veliko srečo države hrabrega in pravičnega moža, ki se ni bal sicer vojske in je vendar mir ljubil; moža, ki je hotel trdne volje o tem delati, da se red, postava in pravica po cesarstvu zopet spoštuje. Ta je bil Rudolf Habsburški, domá na nemškem Švajcarskem, potomec stare sloveče rodovine; njen rodovinski grad Habsburg (t. j. Habichtburg, [?] jastrebov grad) je še dandanes v Argavu pri Windisch na Aari kot podrtina videti.

Njegovi sovrstniki enacega stanu so ga spoštovali, pa tudi bali so se ga, kajti marsikateriga mogočnega in nemirnega soseda je užé ponižal. Meščani in kmetje pa so ga ljubili; kajti večkrat je Rudolf za orožje prijel, da je slabejšemu do pravice pomagal nasproti mogočnemu. In ko je bil za nemškega kralja izvoljen, pripovedovalo se je daleč okrog, kako strogo ravna novi kralj s hudobnimi ljudmi, kako kaznuje razbojnike in roparje ob cestah, pa kako se milo in prijazno pogovarja tudi s siromakom. Ta novi kralj je bil tudi Kranjecem jako po volji. Le Otokarju nova volitev ni bila po volji, kajti pričakoval je užé, da bode radi njegovih dežel, zlasti radi avstrijskih pokrajin, ki so bile fevd nemške države, postal prej ali slej prepir z novoizvoljenim nemškim kraljem. In res je bilo v državnem zboru v Norimbergu sklenjeno, da imajo vsi državni fevdi pripasti nazaj državi, ako se njih posedniki (vazali) ne bodo z novo za-nje pri nemškem kralji oglasili. Ta sklep je bil obrnen zlasti zoper Otokarja, ki ni hotel novega nemškega kralja pripoznati za poglavarja, in ki se je na večkratno povabilo branil priti na razgovor v državnem zboru, že naprej slutéč, da bodo nemški vitezi z nemškim kraljem tako odločili, da avstrijske dežele njemu ne pripadajo. Njegov ponos mu tudi ni dopustil, da bi bil nekako prosil za dežele, do katerih je imel vsaj nekoliko pravice. Vsled tega je prišlo do krvave vojske med Rudolfom in Otokarjem. (Dalje prih.)

Iz šole za šolo.

Stavki za uporabo v šoli.

(Iz Vodnikovih pesem.)

(Dalje.)

Uganke.

Béla poljska planjava,

Žito sama črnjava;

Mémo gré, kdor ne vmé.

(Pismo pa bukve.)

Bratec na bratcu stoji,

Zobljeta zrne, jedí:

Eden jih máne, dru' se ne gane.

(Mlinska kamena, vrhnjak in spodnjak.)

Ogenj gasí studênčeva kaplja,
Močno toplí, zavréva, razstaplja.
(Vapno živo.)

Ljubi moj, poznaš tico,
Ki nam sladí potico?
(Čebela.)

Biba leze, bivolj ni,
Tovor nese, osel ni,
Róge ima, kozel ni,
Hišo ima, v hiši ni,
Svetijo se štir' očí:
Kaj je néki, kaj se t' zdí?
(Polž.)

Je v sodcu brez obroča
Rumêna 'n bela moča.
(Jajce.)

Brez ust govorím,
Nezastopnim molčím.
(Bukve.)

Pomlád diším,
Po let' hladím,
Jesén' redím,
Po zim' gorím.
(Sadno drevo.)

Brez nog tečem, brez kolés peljem, na
tla ne stopim; vender veliko težo daleč
prenesem.
(Čoln.)

Kdo ne postane živ, ako pred ne umrje?
(Seme.)

Mi povéj: je li mogoče?
Kar bolj píha, bolj je vroče.
(Pihálnik.)

Ves dan píha, zdéha,
Nikdar se ne vpéha.
(Kovašk meh.)

Šviga švaga
Čez dva praga.
(Metla.)

Dve glavi, dve róki, šest nog
Pek'tájo po štirih okrog.
(Konjik.)

Velike smo dobre senéne,
Pa male za jédi meséne.
(Vile pa vilice.)

Kir hočejo moja jabolka jést',
Ni treba nikol' jim mene otrest';
Le deblo podêri, pod máno poberi!
(Krompir.)

Kaj je hitrejši kakor blisk?
(Misli.)

Kaj je pri jedi najbolj potrebno?
(Usta.)

Kateri ima tako imé, da ga nobeden
izreči ne more, kakor on sam?
(Jezik.)

Kdo je povsod domá?
(Polž.)

D o p i s i.

Iz Črnomaljskega okraja. Uradna učiteljska konferencija za naš okraj vršila se je v 10. dan julija v Črnomlji. Zbrali so se vsi učitelji in učiteljice razun gđc. učiteljic Karoline Milek iz Podzemlja in Matilde Parma iz Metlike, kateri sta se zaradi bolehnosti opravičile.

Ob 9. uri otvori zborovanje g. A. Jeršinovic, c. kr. okrajni šolski nadzornik kot predsednik, pozdravi navzoče učitelje in učiteljice ter se ob enem zahvaljuje v svojem in v imenu učiteljstva za šolstvo in napredek vnetemu in učiteljstvu naklonjenemu, visokorodnemu gospodu Ferdinandu markizu Gozaniju, c. k. okrajnemu glavarju, da je s svojo navzočnostjo konferenco počastil. Dalje predstavi v ta okraj na novo došle gospode: Franja Lovšin-a, nadučitelja na Vinici, Antona Kadunc-a, učitelja v Adlešicah, Franja Kopitar-ja, začasn. učitelja v Črnomlji. Konferencije udeležil se je tudi g. P. Krauland, učitelj privatne šole nemškega Schulvereina na Maverlu.

Zapisnikarjema izvolita se po vskliku gg. Fran Šetina in Ivan Rupnik. Potem poroča g. nadzornik o opazkah pri nadzorovanji šol. Izrazi se, da šolstvo v našem okraji gledé pouka in vzgoje dovoljno napreduje; želeli bi bilo, da bi stariši učitelja pri vzgoji bolj podpirali.

V slovenskem jeziku se dobro poučuje. Pri spisji naj se posebno ozira in gleda, da bodo otroci znali pisati razna pisma, adrese delati, pečatiti i. t. d. Naloge naj se klasificirajo, kar bode otroke k marljivosti spodbujalo. — Pri računstvu naj se jemljejo naloge iz življenja. Pismene naloge imajo več veljave nego ustne. Nove mere in vage naj se dejansko uporabljajo. — Dalje oménja g. nadzornik, da je največi napredek našel v zemljepisnem pouku, zlasti pri orijentiranji na zemljevidih.

Gg. učitelji vadijo naj otroke napraviti kak mali načrt iz domačega kraja v sosedne kraje proti severu, jugu, vzhodu in zahodu. — Zgodovinska snov je jako obširna, torej naj se učitelj bavi najprvo z zgodovino avstro-ogerske monarhije in z raznimi iznajdbami srednjega in novega veka. — Pri natoroznanstvu naj se kolikor mogo porablja učila. Za prirodopisje naj se počasi oskrbé zbirke živali, rastlin in rudnin, vsaj taci, ki se nahajajo v domačem kraju. Za risanje je malo časa določeno. Gleda naj se na oblikoslovje ter pri računstvu otrokom kaže, kako se izračuni površina in telesnina. — Gledé lepopisja priporoča g. nadzornik učiteljem, naj skrbijo, da bo imela pisava lepo obliko; želeti je, da bi se za obliko črk zedinili v vsem okraji, da ne bode vzlasti na večrazrednicah vsaki posamni učitelj zahteval druge oblike črk. Radi tega je stalni odbor za potrebno spoznal, staviti to važno vprašanje na današnji dnevni red. — Gledé vadbe v petji se pohvalno izreče ter priporoča, kar je na nekaterih šolah z veseljem zapazil, da se mladina učí cerkvenega petja, da otroci pri šolskih mašah sami pojó, kar je jako lepo in ganljivo. Naj se ta navada po vseh šolah vpelje! — Kar zadeva ženska ročna dela, naj se gospdč. učiteljice pri pouku držé načela, deklice v prvi vrsti navaditi to, kar se v domači hiši potrebuje. — Kmetijski pouk v mnogih šolah vrlo napreduje, kar kažejo šolski vrti. V tej stroki ima pouk le tedaj veliko uspeha, ako učitelj ne dela preveč sam, ampak navaja otroke, da sami presajajo, obrezujejo, cepijo i. t. d. Šolske vrte imajo užé vse šole razun Doblíč, a tudi tam krajni šolski svét name-rava, da bode prihodnje leto kupil primerno zemljišče.

Potrebna učila nahajajo se pri vseh šolah; kjer še kaj manjka, naj gg. voditelji opozorijo krajne šolske svéte, da jih napravijo. Naj se imajo vedno snažna in naj se skrbno hranijo. — Oménja dalje o šolskih knjižnicah. V počitnicah naj se odločijo in dajo vezati knjige, vsako leto nekaj. Šola naj bode naročena na »Vrtec« in vpisana v družbo sv. Mohora. Tudi naj vsaka šola pristopi s primernim letnim doneskom k društvu »Narodna Šola«. Na vse to gleda sicer c. kr. okrajni šolski svét pri odobravanji proračunov, a šolska vodstva naj pa skrbé, da se krajni šolski svéti tudi naročujejo.

Šolsko obiskovanje je v našem okraji precej redno. Šolski voditelji naj redno in natančno predlagajo izkaze šolskih zamud krajnemu šolskemu svétu. Slednjič oménja vodstveno poslovanje in uradne knjige, da je našel večinoma vse v redu ter se letos v tem obziru popolnoma pohvalno izreče; priporoča vzajemno in složno delovanje v prospéh in povzdigo národnega šolstva.

4. točka dnevnega reda je bil razgovor o došlih ukazih in postavah. Pri tej priliki oménja, ako je komu kaj nerazumljivega, da je pripravljen podati potrebno pojasnilo. Ker se nihče nav-zočíh ne oglasi, preide se k 5. točki dnevnega reda: Razdelitev učnih ur na podlagi novih učnih načrtov. Šolska voditeljstva so izdelane razdelitve učnih ur za svoje šole doposlala 8 dni pred konferencijo stalnemu odboru, in ta je iste v seji dné 7. julija t. l., kakor je bilo razvidno iz prilo-ženega zapisnika, pregledal in predlagal v smislu sklepa učiteljske skupščine, da se vzprejmó in sicer: za évetorazrednice: razdelitev učnih ur, izdelana od šolskega vodstva v Metliki; za tri-razrednice: izdelana razdelitev od šolskega vodstva v Dragatušu; za dvorazrednice: izdelana raz-delitev od šolskega vodstva v Podzemlji. Vse te razdelitve se pri konferenciji še enkrat pregle-dajo ter odobré in vzprejmó. Za enorazrednice je izdelalo to šolsko vodstvo v Preloki. Pri tej raz-delitvi pričnè se debata, katere se udeležita učitelja Lokar in Justin. Slednjič pa se tudi ta razdelitev za najboljšo spozná in po nasvétu stalnega odbora odobrí in vzprejme. Sklene se, da se bodo vse te razdelitve litografirale ter posamnim vodstvom v porabo doposlale.

Preide se k 6. točki: Lepopisje v ljudski soli s posebnim ozirom na obliko črk. — Po dolgo-trajni debati zediní se skupščina, da so oblike črk, nahajoče se v Razinger-Žumerjevem abe-cedniku za ljudsko šolo večinoma najbolj primerne, preudarjaje vsako posamno črko posebej. Šte-vilke pa vzprejmó in odobré se natanko tako, kakor se nahajajo na Žumer-jevih stenskih tablah. Razumé se, da to veljá za naš okraj. O 7. točki: »poročilo knjižničnega odbora in pregled ra-čuna«, poroča načelnik sledeče: Knjižnica imela je lansko leto 817 knjig, v teku letošnjega leta se je pomnožila za 23 knjig, torej šteje sedaj 840 knjig in 184 muzikalij. Delo »Oesterreich-Ungarn in Wort und Bild« izšlo je zdaj v 88 zvezkih; kadar bode delo popolnoma, bode se lepo zvezalo, za kar se je užé letos postavil primeren znesek v proračun.

Blagajnik predloži račun, kateri kaže dohodkov 246 gl. 73 kr., troškov pa 126 gl. 99 kr., torej ostane 119 gl. 74 kr. Iz ostanka napravila se bode 4. omara za knjige in nova knjižnična miza. Preseljevanje knjižnice v novo šolsko poslopje bode tudi stalo nekaj novcev. Ako bi še denarja ostalo, pooblasti konferenca knjižnični odbor, da nakupi pedagoških in drugih knjig, katere odbor za učiteljsko knjižnico spozná, da so primerne.

Preglednikom računa izvolita se gg. nadučitelj Janez Bantan in učitelj Kristijan Engelman, katera račun s prilogami vred takoj natančno pregledata in odobrita.

Gospod nadučitelj Šest izreka dosedanjemu odboru v imenu vsega navzočega učiteljstva zahvalo za večletno marljivo delovanje. Potem pride na vrsto 8. točka: volitev knjižničnega odbora. Za prihodnje leto izvolijo se prejšnji odborniki: gg. Šetina, Lokar in Rupnik. Odbor se takoj konstituira in izvoli predsednikom Rupnika, namestnikom in blagajnikom Šetina, in knjižničarjem Lokarja.

Pri 9. točki volijo se v stalni odbor: gg. Šest, Engelman, Šetina in Rupnik.

Pri 10. točki: »o posameznih nasvetih« g. predsednik predlaga, da se pooblasti stalni konferenčni odbor, da sestavi prošnjo na visoki deželni zbor za izboljšanje materialnega stanja Kranjskih učiteljev in učiteljic, ter isto izroči g. poslancu prof. Šukljeju. Zbor ta predlog z veseljem vzprejme.

V zadevi šolskih knjig za bodoče šolsko leto sklene skupščina ostati pri dozdanjih, ker nimamo boljnih. Nekateri gg. učitelji želé mesto »Začetnice« Žumerjevo »Prvo berilo«, a ostali smo pri »Začetnici«, ker se ta knjiga tiska v c. kr. založbi na Dunaji ter se dobí od tod mnogo iztisov te knjige brezplačno za revne šolarje.

Konferencija sklene dalje: Visoki deželni šolski svet naj blagovoli nam preskrbeti dobrih slovenskih in tudi nemških (ker te so posebno slabe) šolskih knjig.

Ker drugih nasvetov stalnemu odboru ni došlo, končá se vzpored konference in g. nadzornik se navzočemu učiteljstvu zahvaljuje, da se je isto pazljivo in pozorno udeleževalo konference, spominja se v krepkih in gorečih besedah Najvišjega pokrovitelja novih šolskih postav in zaščitnika slobodnega šolstva in učiteljstva Presvitlega vladarja in s trikratnim »živio« na Njihovo Veličanstvo presvitlega cesarja Franca Jožefa I., sklene konferenco. — G. nadučitelj Šest zahvali se v imenu učiteljstva g. nadzorniku za lepo, taktno in nepristransko vodstvo konference. Konečno izplača g. nadzornik postavno potnino.

Obedovali smo vkupno po stari navadi učiteljev Črnomaljskega okraja. Tu se vidi sloga in edinstvo, in da učiteljstvo naše vodi spretna roka v osebi g. nadzornika. Laskava in vredna je bila napitnica gospodu nadzorniku, katero je napil učitelj Gregorač, v svojem izvrstnem govoru poudarjaje njegove velike zasluge na šolskem polju Črnomaljskega okraja, kar tudi višje šolske oblasti s tem pripoznajo, da g. nadzornik Jeršinovic užé tretjo dobo zaseda častno mesto kot c. kr. šolski nadzornik v Črnomlji. Tudi g. nadučitelj Lovšin iz Vinice nazdravil je slogi in vzajemnosti učiteljev našega okraja, rekši, da se take srčne kolegijalnosti pri enakih prilikah ne vé spominjati. — Le tako naprej, bratje kolegi, složno in vzajemno in prodri bodemo marsikatero silo! Po obedu počastili so nas s svojo navzočnostjo: visokorodni g. c. kr. okrajni glavar markiz Gozani, g. c. kr. okrajni komisar Oršulek, c. kr. poštar in župan Črnomaljski g. Fr. Šušteršič. Tudi slavčke najdeš mej našim učiteljstvom, kar so gospodje pevci dejansko s svojim vrlim petjem pokazali. Na zdar!

E.

Iz Radovljiškega okraja. Okrajna učiteljska konferencija za naš okraj vršila se je letos dné 4. septembra na Jesenicah. Predsednik g. Jakob Aljaž izvoli svojim namestnikom nadučitelja g. Ivana Trojarja, a učiteljstvo voli zapisnikarjema g. F. Gärtnerja in gospico Nežiko Drollovo. Uradno izvestje nadzornikovo o šolskem napredku nas je poučilo, da se šolstvo lepo razvija, pa da učiteljstvo v obče točno in vestno izpolnjuje svoje dolžnosti. — Stara pesem o slabem šolskem obisku in slabih šolskih poslopih donela nam je tudi letos na uho. Govoriti kaj več o tem, reklo bi se pač vodo v Savo nositi. Kadar bode naš ljud uvidel korist ljudske šole, bode z veseljem pošiljal svojo deco in tudi skrbel, da ne bodo otroci sedeli po zaduhlih hramih, ki se sedaj imenujejo šolske sobe. Tudi šolskim oblastnijam bode potem lažje zvrševati šolske postave, katere sedaj mnogo zapovedujejo, kar nazivamo ljudski učitelji pia desideria.

Vprašaje: Kako je učitelju pridobiti ljubezen starišev in učencev, in kaj pospešuje redno šolsko obiskovanje in dovoljen napredek? dalje: Kako naj učitelj v šoli in zunaj šole vpliva na spodobno obnašanje šolske mladine? sta dovoljno rešila gospoda Josip Turk in Jakob Pretnar.

Govoriti nam je sedaj o četrti točki dnevnega reda. Gospoda Karol Simon in Fran Rus imela sta z učenci praktično pokazati, kako gre računati s prvenci ljudske šole, to je, kako imamo obravnavati števila od 1—20.

Ker so elementarni nauki računstva v ljudski šoli neprecenljive važnosti, truditi se je slehernemu šolniku, da tvarino prvega šolskega leta z učenci korenito predela, kajti pomanjkljivosti in površnosti pri elementarnem pouku računstva se v vseh višjih razredih bolj občutljivo pojavljajo, kakor pri katerem koli drugem predmetu. Uvažujoč to posebnost, spisali so veljavni šolniki že toliko navodil za takozvano elementarno računanje, da bi bilo odveč o tem obširneje govoriti. Napram našemu referatu vidi se mi vendar potrebno poudariti, da je rečena tvarina za prvo šolsko leto v vsakem navodu in vsaki računici razdeljena na dva dela. S števili od 1—10 učimo učence pred vsem spoznavati bistro pri- in odštevanja, množitve, meritve in delitve; s števili od 10—20, rekše od 1—20 pa jih vadimo pred vsem pri- in odštevanja s posebnim ozrom na prehod iz jedne desetice v drugo. Ako uvažujemo to razvrstitev tvarine, nam g. K. Simon s svojim poskusom ni ničesa pokazal. Naša trditev, da je svojo nalogo popolnoma zgrešil, vidi se nam opravičena tudi zaradi tega, ker se tako zvane vrste, to je prištevanje in odštevanje jednega in istega števila vadijo stoprav v drugem letu, v številicnem prostoru od 1—100. Da je g. kolega iz Lesece pri prištevanju in odštevanju sodega števila 2 začel vrsto na podlagi lihega števila 1 ali 19, obrazložil bi bil lahko vsaj prehod iz jedne desetice v drugo, kar je pa žalibog tudi izostalo. Slišali smo torej šteti od 1 do 20 in nazaj in izdelovati vrsto s pri- in odštevanjem števila 2 do 20 in nazaj. — Ako se hoče g. poročevalec o elementarnem računanju natančneje poučiti, omisli naj si F. Schachle-jevo knjigo: »Der erste Rechenunterricht. Praktische Darstellung des Rechenunterrichtes im Zahlenkreise von 1—100«. Kdor pa želi kaj več brati o računstvu v ljudski šoli sploh, omisli naj si prvi zvezek po pokojnem Kehru izdane knjige: Geschichte der Methodik des deutschen Volksschulunterrichtes«. Tam bode našel razpravo »Die Geschichte des Rechenunterrichtes«, katero je napisal učitelj E. Jänicke. Izmed obilice ondu naštetih priročnih knjig bode gotovo sleherna obrodila dober sad, ako jo prebere z zanimanjem in veseljem. — Prav posebno pa opozorimo gospode učitelje na prof. Lavtarjevo računico in njegov navod k tej jako praktično sestavljeni učni knjigi.

Slednjič naj še omenimo, da je bil g. K. Simon pri vporabnem računanju gledé jezika včasih z otroci prenatancen.

G. Rus je bil srečnejši. Metodično je obrazložil učencem prištevanje, množenje in delitev na podlagi števila 5.

V stalni odbor so bili voljeni gospodje Kovžca, Thuma, Trojar in gospica Marout-ova. Ker se v našem okraju konferencije čeeše vršé meseca septembra, ko užé nekaj učiteljev uživa zlati čas počitnic, uvaževal naj bi stalni odbor v prihodnje to ter priredil konferencijo najkasneje meseca julija, da ne bode treba temu ali onemu čakati na njo, ali pa še iz oddaljenega letovišča prihajati k nji.

Knjižnični odbor šteje gospode: Rozman-a, Simon-a, Thumo, Turk-a in gospico Marout-ovo. Tudi tem gospodom bodi prouspeh naše knjižnice pri sreč; vsaj dobro vedó, koliko moramo od naših skromnih plač za njo žrtvovati.

Zaključil je zborovanje predsednik g. Jakob Aljaž, spominjajoč se tudi navzočega g. grofa Margheri-ja, ki je ves čas prisostvoval zborovanju, na kar poprime besedo tudi ta, opominjaje učiteljstvo gesla presvetlega našega vladarja, ki nam bodi bodrilo v težavnem poslovanju. Zaključil je zborovanje s trikratnim slava-klicem na presvetlega vladarja.

Ne moremo si kaj, da ne bi na tem mestu še posebe omenili ljubeznjivega in taktnega postopanja visokorodnega gospoda grofa Margheri-ja napram ljudskim učiteljem. Učiteljski stan je težak in grenak, kako dobro pa dé učitelju-trpinu, da ga v njegovem poslovanju podpirajo šolstvu in resnici prijazni reprezentantje višjih šolskih oblastnij, tega se je slehern lahko prepričal, kdor je imel priliko občevati z ljubeznjivim našim voditeljem c. kr. okr. šol. sveta g. grofom Margheri-jem.

Iz Kameniškega okraja. (Konec.) V odbor za pregledovanje in oceno na svetlo danih slovenskih knjig za otroške knjižnice se volijo g.g.: Javoršek, Čencič, Janežič, Stiasny, Burnik; v knjižnično komisijo pa stari odborniki g.g.: Štefančič, Tramè, Javoršek, Stiasny, Burnik. Nasvétuje se, da naj si knjižnica naroči knjig za obrtnijski pouk in se vpiše v hrvatsko Matico.

V stalni odbor se izvolijo g. g.: Čenčič, Messner, Javoršek, Janežič in Burnik.

Konečno se g. nadzornik zahvali učiteljstvu za podporo v pretečenem šolskem letu in prosi, da bi učiteljstvo tudi v prihodnje marljivo vztrajalo. Po odpeti cesarski pesmi zahvali se g. Messner g. nadzorniku za spretno, nepristransko voditev konferencije in za blagohotne opazke pri pouku. Stalni odbor je takoj po končani konferenciji sklenil, da vsak odbornik sestavi do prihodnje odborove seje iz določene učne stroke in pedagogike vprašanja, iz katerih se bode ko- nečno določilo, katera pridejo na dnevni red prihodnje uradne konferencije.

Cen, a prav dober obed imeli smo v gostilni g. Kuharja. Pri kupici rujnega cvička, mej raznimi napitnicami, petjem in prijateljskim pogovorom minulo nam je prekmalu popoldne. Predno smo se poslovili drug od drugega, dali smo se še fotografirati. Vsak učitelj dobil bo jedno sliko, a jedna pa se je izročila v spomin tudi prejšnjemu nadzorniku g. Andreju Žumru. *B. V.*

Iz okolice Ljubljanske. »Orgeljski odmevi«. Gg. učiteljem orgljavcem priporočamo v tiskarni Blaznikovih naslednikov izišle nove muzikalije: »Orgeljski odmevi«. Zbirka pred- in poiger za orglje ali harmonij. Za vporabo v cerkvi, šoli in na domu. Zložil in visokorodnemu gos- podu Ant. Klodič-u, vit. Sabladoskem u, c. kr. dež. šol. nadzorniku i. t. d. udano po- klonil Danilo Fajgelj. Op. 40. Cena 1 gld. — Vse delo je razdeljeno na štiri dele. V prvem delu je 40 kratkih prediger v avtentičnih, starocerkvenih tonih, t. j. v doričnem, frigičnem, lidičnem in miksolidičnem tonu. V drugem delu nahajajo se predigre v vseh dur-tonovskih na- činih. V tretjem so pa predigre v vseh moll-tonovskih načinih. Četrty del zavzema pa poigre za polne orglje s pedalom. V lepo tiskanem zvezku s krasnim zavitkom zbranih je okoli dvesto krajših in daljših, težjih in lažjih pred-, med- in poiger.

Dobivajo se pri založniku g. Fr. Govekarju, nadučitelju v Šiški in v tiskarni Blaznikovih nasl. v Ljubljani. Naj si omisli to prezanimivo delo vsak prijatelj glasbe!

Iz Velikih Lašč. Javna zahvala. Slavnemu predsedništvu društva »Nar. Šole« izreka podpisani za obilni trud, za oskrb šolskih daril in za poslano šolsko blago, kakor: 800 pisank, 100 risank, 12 tuc. svinčnikov, 12 tuc. peresnikov, 4 škatle peres in 1 škatlo pat. kamenčkov, najprisrčnišo zahvalo.

Velike Lašče dné 24. septembra 1889. l.

Josip Pavčič,
šol. voditelj.

Od Št. Jakoba ob Savi. Dobrodelno društvo »Národna Šola« je za nezatne novce našim ubožnim učencem poslalo mnogo različnega šolskega blaga. Za ta mnogi dar se podpisani v imenu krajnega šolskega sveta in obdarovane šolske mladine najsrčneje zahvaljuje. *Robert Ziegler,*
šolski voditelj.

Iz Ljubljane. Prva mestna 5razredna deška ljudska šola je letošnje šolsko leto pričela v svojem novem, krasnem šolskem poslopji. V 18. dan preteč. meseca so učenci in učitelji šli v novo cerkev sv. Srca Jezusovega, kjer je bila sv. maša k sv. Duhu za srečen začetek. V novi šoli je zdaj napolnjenih osem učnih sob s 433 učenci.

— Povodom preselitve I. mestne 5razredne deške ljudske šole iz licejalnega v novo šolsko poslopje v Poljskih ulicah je c. kr. mestni šolski svet nekoliko premenil meje šolskima okra- jema mestnih peterorazrednih deških ljudskih šol, tako, da odslej pripadajo dečki, kateri prebivajo v I. (šolskem) in v IV. (kolodvorskem) okraji s sosednimi podokraji, prvi mestni peterorazrednici (v Poljskih ulicah), oni pa, ki prebivajo v II. (Št. Jakopskem) okraji in III. (dvornem) okraji s so- sednimi predkraji, drugi mestni deški peterorazrednici (na Cojzovej cesti). Šolska okraja po tem takem deli črta, katero si je misliti od mestne hiše preko špitalskih in slonovih ulic potegneno do začetka Lattermanovega drevoreda na Fran Josipovi cesti.

— Na c. kr. izobraževališči za učitelje je 78 kandidatov (v prvem letu 35, v drugem 11, v tretjem in četrtem pa po 16 kandidatov. C. kr. izobraževališče za učiteljice ima letos samo prvo in tretje leto z 90 kandidatinjami (51 in 39).

— Imenovanje. Minister za uk in bogocastje je g. Viljema Hallado, suplenta na c. kr. izobraževališči za učiteljice in g. Franca Orožna, suplenta na tukajšnji c. kr. višji realki, imenoval glavnima učiteljema na c. kr. učiteljskem izobraževališči v Ljubljani.

— »Slovenskemu učiteljskemu društvu« so letnino plačali g. g.: Mercina Ivan, vadniški učitelj v Gorici; Pavlin France, mestni učitelj v Ljubljani; Pianetzky Ivan, učitelj v Waldherr-jevem zavodu v Ljubljani in Trošt France, nadučitelj na Igu.

Premene pri učiteljstvu.

Gospod France Raktelj, učitelj na II. mestni 5razredni deški ljudski šoli v Ljubljani, je imenovan stalnim nadučiteljem in voditeljem tej šoli. — G. Josip Bregar, II. učitelj v Šent-Vidu pri Ljubljani, je dobil nadučiteljsko službo v Kranjski Gori. — G. Rajko Justin je dobil nadučiteljsko službo v Štreklovci. — G. Josip Bozja, nadučitelj v Košani, je premeščen na ravno to mesto v Obloke. — G. Anton Vrtnik, učitelj v Spodnjem Logu, je imenovan stalnim učiteljem v Banjaloki. — G. Janez Gantar, nadučitelj na Studencu, je stalno postavljen. — G. France Medic, nadučitelj v Leskovci, imenovan je c. kr. učiteljem na kaznilnici v Mariboru. — Začasno so nastavljeni gg. izpr. uč. kandidatje: Ivan Cerar v Preserje, Luka Albrecht v Ledine, Henrik Pretnar v Gorenji Logatec; gosposdičine izpr. kandidatnje: Irma Furlan v Senožeče, Pavla Götzl v Žiri, Marija Ciedrich v Slavino, Ana Moos v Zalec (na Štajerskem), Marija Moos, pomožna učiteljica na mestni dekliški šoli (pri sv. Jakobu) in Rozalija Clarici v Črnomelj. Gspdč. Emilija Witschl, supl. na c. kr. vadnici, je pomožna učiteljica na mestni nemški dekliški šoli. — G. Matija Janežič, zač. učitelj v Dulah, dobil je II. učiteljsko mesto na Vačah. — G. Josip Čerin, učitelj v Zagorji, je dobil enoletni dopust zaradi bolehnosti.

Št. 349.

Razpisi učiteljskih služeb.

m. šol. sv. Na mestni sedemrazredni dekliški ljudski šoli v Ljubljani je popolniti znova ustanovljeno mesto učiteljice z letno plačo 600 gld. Prošnje je vložiti do 21. oktobra letos.

C. kr. mestni šolski svet Ljubljanski dne 18. septembra 1889. l.

Na mestni sedemrazredni dekliški ljudski šoli v Ljubljani je popolniti znova ustanovljeno mesto učiteljice z letno plačo 600 gld. eventuelno mesto podučiteljice z letno plačo 500 gld. Prošnje je vložiti do 21. oktobra t. l.

C. kr. mestni šolski svet Ljubljanski v dan 18. septembra 1889.

Na mestni nemški dekliški ljudski šoli v Ljubljani novoustanovljena podučiteljska služba s 500 gld. letne plače. Prošnje naj se vlagajo do 21. oktobra t. l. pri tukajšnjem uradu.

C. kr. mestni šolski svet Ljubljanski dne 18. septembra 1889. l.

Št. 353.

m. šol. sv. Na drugi mestni petrazredni ljudski šoli v Ljubljani popolniti je mesto učitelja z letno plačo 600 gld. in s postavnimi pripadninami. Prošnje vložiti je do 21. oktobra letos pri podpisnem mestnem šolskem svetu.

C. kr. mestni šolski svet Ljubljanski dne 20. septembra 1889. l.

Št. 804.

okr. š. sv. Na enorazrednici v Preloki razpisana je služba učitelja s 450 gld. letne plače, s 30 gld. doklade in s prostim stanovanjem v stalno ali začasno nameščenje. Prošnje naj se vlagajo do 20. oktobra t. l. pri c. kr. okr. svetu v Črnomlji.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlji dne 20. septembra 1889. l.

Št. 608.

okr. š. sv. Na enorazrednici v Zalogu je služba učitelja-voditelja s 400 gld. letne plače, s 30 gld. opravilne doklade in s prostim stanovanjem. Prošnje naj se do dne 30. septembra t. l. vlagajo pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svet v Kameniku dne 11. septembra 1889. l.

Na čveterorazredni ljudski šoli v Šent-Vidu pri Ljubljani II. učiteljsko mesto s 500 gld. letne plače. Prošnje naj se do 15. oktobra t. l. vlagajo pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svet okolice Ljubljanske dne 23. septembra 1889. l.

Št. 1107.

okr. š. sv. Na dvorazredni ljudski šoli v Košani nadučiteljeva služba s 500 gld. letne plače, s 50 gld. opravilne doklade in s prostim stanovanjem. Prošnje naj se po predpisanem potu do 15. okt. 1889. l. vlagajo pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojini v 21. dan septembra 1889. l.

Br. 597.

Kot. š. v. V Slivijah, sudbenoga kotara Podgradskega u Istri, se je postavila nova redovita jednorazredna mješovita pučka škola s slovenskim učevnim jezikom, te se tim otvori natječaj na službu ondašnjega školskoga voditelja i učitelja III. platezne vrsti.

Učitelj dobiva godišnju plaću od 400 for., službeno dokladu godišnjih 30 for., uživa pravo na porabu stanovanja u naravi i potegne od občine primjerno odsječninu za ugrjevanje, razsvjetu i čišćenje škole.

Molbe tičoče se ove službe, neka se uz priloženje školskih svjedočaba i inih izpravah, te dokaza da je molitelj usposobljen k podielivanju rimsko-katoličkoga vjeronauka po prilici službenim putem do 14 dana ovamo podastiru.

C. k. kotarsko školsko vieće Volosko 21. septembra 1889.

☞ Učna tvarina. ☜

Ob začetku šolskega leta opozorujem na mojo zalogo učnih sredstev ter priporočam gospodom krajnim šolskim svétnikom, šolskim voditeljem in gospodom učiteljem naslednje vrlo izdelano in prav po nizki ceni:

Nazorni nauk, Hermanov, 6 gld. 66 kr. — Tomšičev, 3 gld. 50 kr.

Stenske zemljevide, na platnu razpete, Avstro-Ogersko 7 gld., Evropo 5 gld., Palestino 4 gld., Poluoble 4 gld., Kranjsko 5 gld. 40 kr., globe 5 gld. 30 kr. in 7 gld.

Schreiberjeve anatomske stenske table, razpete 5 gld. 40 kr.

Velike barvane stenske table živalstva, na platnu, 1. doživke 6 gld. 48 kr., 2. ptice 6 gld. 48 kr., 3. dvoživke in druge 6 gld. 48 kr.

1 zbirka (garnitura) geometerskih teles 2 gld., zbirka **meterske mere in uteži** 5 gld., **drog iz stekla** 60 kr., **sesalni smrk** 1 gld. 50 kr., **tablice s črkami** 1 gld. 80 kr., **pritiskalni smrk** 1 gld. 50 kr., **drog iz smole** 60 kr., **barometer** 3 gld., **termometer** 60 kr. do 1 gld. 20 kr., **računski stroj (velik)** 7 gld. 50 kr., **snov za šolske table** 5 gld. 20 kr. in više po velikosti, **kompas v lesu** 1 gld. 20 kr., **magnet** 20 do 50 kr., **škrilaste tablice** razne velikosti na vsaki strani črtane št. I. 80 kr., št. II. 1 gld., št. III. 1 gld. 20 kr. št. IV. 1 gld. 40 kr. 10 komadov, **svinčniki, črtalniki, pisanke Grubbauerjeve, Musilove in Greinerjeve** vsakovrstne širine 70 kr. do 1 gld. 50 kr. sto komadov, **Grubbauerjeve risanke** sto komadov 2 gld. Dobivajo se tudi tù razna **držala, pisala in peresa** škatljica po 30, 34, 40, 75, 1-20 kr. in višeje.

Pri gotovem plačilu se primerno prijenja od cene (daje se rabat).

Zaloga vseh predpisanih šolskih knjig.

Vsa druga tù navedena učna tvarina se pri meni po najnižji ceni dobiva.

Kar ni v zalogi, se brzo in po ceni oskrbí.

Preskrbim tudi vsakatero za šolske knjižnice pripravne knjige.

Tudi so tù v zalogi odobrene knjige za šolske knjižnice ter se vzprejemajo naročila na **Stritarjeve zbrane spise, Cimperman-ove pesmi** broš. 1 gld. 20 kr., vez. 2 gld.

Cenik velike zaloge pisalnega, risalnega in slikarskega orodja, kakor tudi **zaznamek** nabožnih in ljudskih knjig lastne zaloge dobé se na zahtevanje brezplačno in franko.

J. Giontini
v Ljubljani.